

Orientační běh – zátěž pro přírodu?

Hana Vogelová

Orientační běh (OB) je sport založený na schopnosti závodníka orientovat se v terénu s mapou a buzolou.

Tratě jsou připraveny v různé obtížnosti a délce a rozděleny do tzv. kategorií podle pohlaví a věku závodníků. Závodníci běhají většinou mimo cesty a překonávají terénní překážky na trase, kterou si podle mapy zvolili. Orientační běh má kromě pěší varianty také variantu na běžkách (lyžařský OB, LOB) a variantu pro horská kola (MTBO).

Orientační běh se do Česka dostal především díky Klubu turistů. První závod v ČR (respektive v tehdejší Československu) se konal v roce 1950. Organizoval ho klub turistů ze Zlína v Chříbech. Účastníky byly tříčlenné pěší hlídky, které ještě nebyly nijak členěné do věkových a výkonnostních kategorií. První kategorie se zavedly až v roce 1954 a individuálně se začalo závodit teprve o dalších šest let později – zrušily se ústní zkoušky a pro výsledek začal být důležitý čas.

První mistrovství Evropy, kterého se zúčastnili z Československa, se konalo v roce 1962 ve Švédsku. První dvě stříbrné medaile jsme získali na Mistrovství světa v Maďarsku v roce 1983.

Orientační běh versus ochrana přírody

V současné době nelze jednoznačně říci, že orientační běh poškozuje krajinu, ale ani že na ni nemá skoro žádný vliv. Orientační běžci jsou ve většině případů lidé, kteří mají kladný vztah k přírodě a její ničení je jim proti mysli. Ovšem při velké koncentraci lidí na relativně malém prostoru se jejich přítomnost musí někde projevit. Největší dopady orientačních běhů na přírodu jsou vidět v prostorech kontrol a na shromaždištích závodníků (prostor startu a cíle, parkoviště aj.).

Český svaz orientačního běhu (ČSOB) a Ministerstvo životního prostředí ČR (MŽP) uzavřely v roce 1992 společnou dohodu „O pořádání závodů v orientačním běhu v chráněných krajinných oblastech“. Byl tak stanoven základní postup pro pořádání závodů v chráněných krajinných oblastech (CHKO): pořadatel by měl trasy vedoucí přes CHKO projednat s příslušnou správou minimálně dva měsíce dopředu (podobnou dohodu má ČSOB i s Lesy ČR, s. p., kde je dokonce stanoven tříměsíční termín), trasy nesmí vést přes 1. zónu chráněného území a po skončení závodu musí pořadatel uvést trasu do původního stavu.

I když samotný orientační běh není smrtícím pro přírodu, pohled na zaparkovaná auta účastníků akce v přírodě vyvolává řadu otázek. Foto Archiv Správy CHKO Kokořínsko

Z hlediska ochrany přírody jsou přípustné závody, kdy trasy nevedou přes 1. zónu CHKO, případně národní park a přes maloplošná chráněná území. Počet účastníků by neměl být vyšší než 500 u orientačních běhů, 100 u MTBO. U LOB velmi záleží na konkrétních okolnostech v rámci území (vliv na půdní povrch je minimalizován sněhovou pokrývkou). Ideální termín pro konání závodů je mimo období hnízdění ptactva (březen až srpen) a pořadatel by měl mít vytipované vhodné lokality pro parkování aut účastníků závodu (vhodné jsou méně hodnotné lokality, např. louky a pole).

Ovšem ne vždy jsou uvedena pravidla akceptována – příkladem může být závod z roku 2004 *Pražské velikonoce*, který se měl uskutečnit na území CHKO Kokořínsko.

Organizátoři sice požádali o povolení rok dopředu, ale Správa CHKO Kokořínsko je písemně upozornila již před podáním žádosti, že nebude souhlasit s pořádáním hromadných sportovních akcí v termínu od března do srpna vzhledem k hnízdění ptactva a vyvádění mláďat u zvěře. Organizátor závodu byl proto vyzván, aby zažádal o vydání správního rozhodnutí a na základě jeho žádosti bylo v srpnu roku 2003 zahájeno správní řízení. Po krátkém přerušení správního řízení (čekalo se na podklady) bylo ke konci roku vydáno zamítavé rozhodnutí podle § 66 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění (dále ZOPK). Bohužel se v této době přišlo na chybu v zákoně, kdy správám CHKO byla možnost používat výše zmíněný § 66 odebrána a byla udělena pouze České inspekci životního

prostředí (ČIŽP). Správa tedy tzv. autoremedurou zrušila své rozhodnutí a celá věc byla neprodleně postoupena ČIŽP, která vydala zákaz konání závodu několik dní před jeho uskutečněním. Organizátoři, ačkoliv více než rok dopředu věděli, že nebudou mít závod povolený, konání akce nezrušili a nechali přijet všechny přihlášené účastníky (některé i ze zahraničí) a zrušení akce nechali na zastupcích správy a ČIŽP.

V roce 2006 chtěli tento závod uspořádat znovu – Správa Chráněné krajinné oblasti Kokořínsko opět závod v době hnízdění ptactva zakázala, což potvrdilo i Ministerstvo životního prostředí ČR.

A co na to zákon?

Pořádání závodů v orientačních bězích je z hlediska ZOPK zakázáno pouze u národních parků – § 16 odst. 1 písm. e a § 16 odst. 2 písm. b zákona. Dále je jejich konání zakázáno na celém území národních přírodních rezervací (uskutečnit se mohou pouze se souhlasem orgánu ochrany přírody).

Na území CHKO může být konání hromadných akcí podmíněně souhlasem orgánu ochrany přírody, pokud tak má příslušná správa stanoveno v bližších ochranných podmínkách. Ještě je zde možnost využít § 66 ZOPK („*Orgán ochrany přírody je oprávněn stanovit fyzickým a právnickým osobám podmínky pro výkon činnosti, která by mohla způsobit nedovolenou změnu obecně nebo zvláště chráněných částí přírody, popřípadě takovou činnost zakázat.*“).

Složitější situace je u pořádání závodů v MTBO nebo LOB. Na území celé ČR je

v lese z hlediska § 20 odst. 1 písm. j zákona č. 289/1995 Sb., o lesích, v platném znění, zakázáno vjíždět mimo cesty a vyznačené trasy. Stejně tak je vjíždění mimo cesty na území národních parků bez souhlasu orgánu ochrany přírody omezeno § 16 odst. 1 písm. f zákona a na území CHKO je v 1. a 2. zóně ochrany přírody zakázáno „pořádat soutěže na jízdních kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody“ (§ 26 odst. 3 písm. c zákona).

Orientační běhy v jakékoliv podobě si v současnosti získávají stále větší oblibu. Je to příjemný způsob odpočinku pro všechny věkové kategorie, ale je to i sport, který je možno dělat na vrcholové úrovni. V současné době je i organizování závodů na takové úrovni, že konflikty s ochranou přírody nejsou zásadní. Je to dáno především tím, že běžci neběhají po vyznačených cestách, ale cesty mezi kontrolami si volí sami. Málokdy se stane, že by větší množství závodníků běželo stejnou trasou a nějak významněji by

změnilo vzhled krajiny (pokud je organizátor rozumný a počet závodníků je přiměřený půdnímu povrchu terénu, ve kterém se běhá). Problémem je spíše zajištění zázemí pro velkou skupinu závodníků před startem a v případě vícedenních závodů i během nich. Ale v této fázi záležitosti vše spíše na domluvě mezi organizátory závodu, majiteli pozemků a případnými správci území, kde se závody mají konat.

Autorka pracuje na Správě CHKO Kokořínsko

společnost pro přírodu a krajinu

Kateřina Kočí

Actaea, občanské sdružení – společnost pro přírodu a krajinu působí především v oblasti Jeseníků, okrajově v Beskydech a Bílých Karpatech. Byla založena v roce 2002 v Rožnově pod Radhoštěm. Svůj hlavní cíl – propagaci přírodního a kulturního dědictví – se snaží naplnit několika způsoby práce s veřejností. Na seminářích, setkáních a veřejných projednáváních s laickou i odbornou veřejností informuje o problematice ochrany přírody, přibližuje činnost Správy Chráněné krajinné oblasti Jeseníky a nevládních organizací, mj. podává informace o soustavě Natura 2000. Vydává odborné i populárně naučné publikace. Buduje naučné stezky, které seznamují návštěvníky s přírodními i kulturními hodnotami území.

V minulých pěti letech vznikly ve spolupráci se Správou CHKO Jeseníky čtyři nové naučné stezky, jejichž přiblížení stojí s nadcházející letní sezonou za pozorností.

Se Skřítkem okolím Pradědu vede z Ovčárny na vrchol Pradědu. S odbočkami na Barborku a Švýčárnu na trase dlouhé 4,5 km najdete na šesti zastaveních informace o přírodě a historii území v okolí Pradědu. Trasa je vhodná i pro důchodce a rodiny s malými dětmi, pro které má skřítek připravené zajímavé otázky.

Vydáte-li se **S Koprníčkem na výlet keprnickými horami**, připravte se na náročnou trasu – z Červenohorského sedla na Ramzovou přes Keprník a Šerák, dlouhou 15 km. Na 14 zastaveních vám průvodce Koprníček bude vyprávět příběhy jednoho z nejstarších chráněných území v Česku. Při výstupu na Keprník projdete nejvyšším lesem v Jeseníkách a dozvíte se, kde je vysokohorská příroda skal a nízkých trávníků sužována nezaným vetřelcem – borovicí klečí. U chaty Jiřího na Šeráku

Na naučné stezce Se Skřítkem okolím Pradědu se možná potkáte s opravdovým skřítkem.

Foto Archiv Actaea

se pokocháte výhledy do Polska a seběhnete kolem koňské vyhlídky, kde odpočítali formanti cestou na Šerák, přes smutný les až do cíle putování do Ramzové.

Nejpohodlnější trasou je procházka údolím Černé Opavy po trase staré kupecké stezky **Údolím lapků z Drakova**. Z Vrbna pod Pradědem – Mnichova na Rejvíz vás stezkou dlouhou 12 km provede tajemný mnich z Mnichova. V tomto území s bohatou historií se na 10 zastaveních seznámíte s historií těžby a zpracování železné rudy, na kterou upomíná dřevouhelná pec na Drakově. Z přírodních památek stojí za pozornost mimo jiné Přírodní rezervace Suchý vrch s reliktní borovicí v blízkosti stezky, evropsky významná lokalita Sokolí potok, vyhlášená z důvodů ochrany stěvilka hrbolatého nebo památný buk u Josefského hamru.

Zcela nová naučná stezka **Světlem horských luk** byla otevřena v červnu 2009 na Ovčárně. Vede po hřebeni z Ovčárny přes Vysokou holi a Jelení studánku na Skřítek. Na trase dlouhé 12 km se na 12 zastaveních dozvíte množství zajímavostí ze světa

horských luk – jak vznikly, jaké hostí rostliny a živočichy, jak je ovlivnil člověk. Za námahu po náročném stoupání budete odměněni krásnými výhledy. Krajina hlavního jesenického hřebene by umístěním informačních panelů jistě utrpěla, proto je stezka bezpanelová. Zastávky jsou označeny kovovými tabulkami s číslem a jménem zastávky. Informace k jednotlivým zastavením najdete v tištěných průvodcích.

Projekty naučných stezek, které jsou součástí dlouhodobého záměru vybudování informačního systému CHKO Jeseníky, byly podpořeny z prostředků Nadace Partnerství, MŽP ČR, Nadace ČEZ, Pivovaru Holba, LČR, s. p., Evropské unie a z Programu péče o krajinu MŽP prostřednictvím Správy CHKO Jeseníky.

Tištěné průvodce k uvedeným naučným stezkám si můžete zakoupit v informačních centrech v CHKO Jeseníky nebo objednat na dobírku na adrese www.actaea.cz.

Autorka pracuje v občanském sdružení Actaea